והכא בדינר מקרקעי קמיפלגי מר סבר מקרקעי אין מטלטלי לא ומר סבר אפילו מטלטלי ומי מצית אמרת הכי והתנן ר"ש אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהא שם נכסים שיש להן אחריות יתר על ב' כתובות דינר אלא הכא בדינר משעבדי קמיפלגי מר סבר מבני חורין אין ממשעבדי לא ומר סבר אפי' ממשעבדי אי הכי ר"ש אומר אם יש שם מותר דינר כיון שיש שם מותר דינר מיבעי ליה אלא בפחות מדינר קמיפלגי מר סבר דינר אין פחות מדינר לא ומר סבר אפילו פחות מדינר והא ר"ש דינר קאמר וכי תימא איפוך ת"ק דמתני' נמי דינר קאמר אלא כי הנך תרי לישנאי קמאי ואיפוך אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין וכתובה נעשית מותר לחברתה בשלמא אי אשמעינן אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין ולא אשמעינן כתובה נעשית מותר לחברתה הוה אמינא אי איכא מותר דינר אין אי לא לא אלא לישמעינן כתובה נעשית מותר לחברתה ואנא ידענא משום דאחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין אי אשמעינן הכי הוה אמינא כגון שנשא שלש נשים ומתו שתים בחייו ואחת במותו והך דמיית לאחר מיתה יולדת נקבה היא ולאו בת ירושה היא אבל אחת בחייו ואחת במותו והא דלאחר מיתה יולדת זכר היא אימא ליחוש לאינצויי קמ"ל:

מתני' [א]מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואחר כך מת הוא ויתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא שתי כתובות חולקין בשוה [ב]היה שם א)מותר דינר אלו נוטלים כתובת אמן ואלו נוטלים כתובת אמן [ג]אם אמרו יתומים אנחנו מעלים על נכסי אבינו יפה דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בבית דין [ד]היו שם נכסים בראוי אינן כבמוחזק [ה]ר"ש אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהיו שם נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי הכתובות דינר: **גמ'** ת"ר לזו אלף ולזו חמש מאות אם יש שם מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו יחלקו בשוה: [ו]פשיטא [ז]מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מאי ת"ש דניכסי דבי בר צרצור מועטין ונתרבו הוו ואתו לקמיה דרב עמרם אמר להו זילו פייסינהו לא אשגחו אמר להו אי לא מפייסיתו להו [ג]מחינא לכו בסילוא דלא מבע דמא שדרינהו לקמיה דרב נחמן אמר להן [י]כשם שמרובין ונתמעטו

זכו

רש"י

בדינר מקרקעי קמיפלגי. אי בעינן ההוא מותר שיהא שם שתי כתובות ודינר מקרקעות והכא בדליכא מותר דינר אלא מטלטלי מש"ה אמר ת"ק דאין בני ראשונה נוטלין ואתא ר"ש למימר הואיל ויש מותר דינר כל דהו שקלי: **ומר סבר אפי' ממשעבדי.** ר"ש סבר חוב הוי מותר: ה"ג **אי הכי ר"ש אומר אם יש מותר דינר.** ואברייתא קאי הואיל ובדאיכא מותר מוקמת לה אלא שמשועבד ור"ש לקולא קאמר הכי איבעי ליה למימר הואיל ויש שם מותר דינר אלו נוטלין כו': **וכ"ת איפוך.** פירושא דפרשי' בפלוגתייהו איפוך ואימא באין בניה של זו דקאמר ת"ק אבני ראשונה קאי וקאמר דשקלי כתובת בנין דכרין ואתא ר"ש למימר אם יש שם מותר דינר כולם נוטלין ואם לאו אלא פחות מדינר יש חולקים בשוה: **והא ת"ק דמתני'.** דקאמר ר"ש עלייהו אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינם כלום: **דינר קאמר.** דקתני היה שם יתר דינר כו' ות"ק דמתני' הוא ת"ק דברייתא: **אלא כי הני תרי לישני קמאי.** בדינר מקרקעי או בדינר משעבדי: **ואיפוך.** תרייתא וה"ק ת"ק באין בניה של ראשונה גם הם ונוטלין כתובת אמן משום תנאי בנין דכרין ואע"ג דליכא אלא מותר דינר מטלטלי או משעבדי ואתא ר"ש למימר אם יש מותר דינר מקרקעי ובני חרי אלו נוטלין כו' והשתא דר"ש לחומרא ולא שייך לאותובי הואיל ויש שם מבעי ליה: **ואנא ידענא כו'.** דאי בשתיהן בחייו דתרווייהו בתורת בנין דכרין אתו לא מצי למימר כתובה נעשית מותר לחברתה דהא לאו פריעת חוב הוא ואי הכא לא בעינן מותר היכא איתקן: **דלאו בת ירושה.** וליכא למיחש לאינצויי דהא לית לה בנכסים בת אלא כתובת אמה ובני שתים הראשונות שהם זכרים ובאים לירש יש בהם שכתובת אמן גדולה משל חברתה ואומרים טלו כתובת אמכם כבנין דכרין ואנו נטול כתובת אמנו ואי משום דליכא מותר דינר הרי פרענו בין שנינו הכתובה השלישית והיא נעשית מותר לשתים שבחייו ומריבה אין כאן דאלו ואלו בתורת בנין דכרין נוטלין הכתובות וזו שנטלה משום חוב אין לה לריב שהרי אינה יורשת שתוכל לומר אתם יורשים הכתובות יתר על המלוקה: **ליחוש לאנצויי.** שיכול לומר בנה של זו בעלת חוב אתם למה תירשו את אבא יותר ממני שאתם באים ליטול כתובת אמכם יתר על החלוקה אם נטלתי אני כתובת אמי לא מאבי ירשתי אלא מאמי: **מתני' ויתומים מבקשים כתובת אמן.** שכתובת אמם מרובה משל חברתה ואומרים בניה כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם והשאר נחלוק: **חולקין בשוה.** כשאר כל ירושה לפי הגולגולת: **אם אמרו יתומים.** בני הכתובה הגדולה: **הרי אנו מעלין על נכסי אבינו.** מעלין דמיהן לקבלם עלינו ביוקר כדי דינר יתר על שווין כדי שיהיה שם מותר דינר ויטלו כתובת אמם: **היו שם נכסים בראוי.** שראויה ליפול להם ירושה מאבי אביהם אחר מות אביהם ולכשתפול יהיה שם מותר דינר בשתי הירושות: **אינן כבמוחזק.** אין נחשבין עכשיו להיות כאילו הן מוחזקין בהן כבר ויש כאן מותר דינר: **גמ' מרובים.** בשעת מיתה ואילו שמאום באותה שעה היה שם מותר דינר: **ונתמעטו.** שהוזלו קודם שמאום בב"ד: **כבר זכו בהם.** יורשי כתובה הגדולה לזכות בכתובת אמם משעת מיתה שהיה שם מותר דינר: **זילו פייסינהו.** ליורשי כתובה הגדולה: **סילוא דלא מבע דמא.** קוץ שאינו מוציא דם בנוקבו בבשר. כלומר שמתא ונדוי:

זכו

תוספות

ומר סבר אפי' מטלטלי. פי' ר"ש וקשה לי אם יש שם מותר דינר כיון שיש שם מותר דינר מיבעי ליה כדפריך בסמוך וי"ל דעדיפא מינה פריך: **אלא הכא בפחות מדינר קמיפלגי.** והשתא בעי למימר דלר"ש ודאי סגי בפחות מדינר ותימה א"כ הדרא קושיא לדוכתיה אם יש שם כיון שיש שם מיבעי ליה: **וכי תימא איפוך.** פ"ה ובניה של זו דקאמר ת"ק אבני ראשונה קאי משמע מתוך פירושו דל"ג לעיל באים בניה של זו לאחר מיתת אמן דמשמע בהדיא דאבני שניה קאי אלא גרס בניה של זו לאחר מיתה וקשה דבכל הספרים גרסינן ליה ועוד אי אבני ראשונה קאי מה לו להזכיר לאחר מיתה פשיטא דבאין דקאמר לאחר מיתה דהא מתה קתני ועוד קשה לי דהואיל ובעי למימר איפוך הוה ליה לאסוקי פלוגתייהו בכתובה נעשית מותר לחברתה ועוד גרסינן בפירוש ר"ח בהדיא באין בניה של שניה לאחר מיתה על כן פי' ר"ת אבני שניה קאי לעולם ואיפוך סברתייהו דת"ק דאמר באין בני שניה ולוקחין כתובת אמן והראשונים אין להם כשאין להם מותר כלל אבל אם היה שם מותר אפילו בפחות מדינר יש להן כתובת בנין דכרין ואתא ר"ש למימר דוקא אם יש שם מותר דינר ומדרבי שמעון נשמע לת"ק דמדקאמ' אם יש שם משמע לדקדק דברי ת"ק כשאין שם מותר כלל קאמר דוקא: **כי הנך תרי לישני קמאי ואיפוך.** וכדפרישית דת"ק אמר בני שניה גובין ולא בני ראשונה כשאין שם מותר כלל אבל ממטלטלי או ממשעבדי נוטלין ואתא ר"ש למימר דוקא דינר מקרקעי ובני חרי:

מסורת הש"ס

א) [לעיל נב:], ב) ב"ב קמ., ג) [שם קלא:].

עין משפט נר מצוה

ו א ב מיי' פי"ט מהל' אישות הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קיא סעיף כ:

ז ג מיי' שם הל' ה טור שו"ע שם סעיף ה:

ח ד טור שו"ע שם ס"ג:

ט ה טוש"ע שם סעי' יד:

י ו ז מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ה:

◆

מוסף רש"י

ויתומים מבקשין כתובת אמן. כגון שכתובת האחת מרובה, או אם שתיהן שוות פעמים שבני האחת רבים ובני האחת מועטין ואותן המועטין מבקשים כתובת אמן לחלקה ביניהן ובני השניה יחלקו את כתובת אמן ביניהן, וכאן עליהם מכח תנאי כתובת אמן שכתוב בה כתובת בנין דכרין דיהוון ליכי מינאי אינון יתבון כסף כתובתיך כו' (לעיל נ:). **היה שם מותר דינר.** על שתי הכתובות, שתתקיים בו נחלה דאורייתא, אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן. ואם לאו חולקין בשוה למנין גולגלותם, דבמקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן (שם). **בסילוא דלא מבע דמא.** קוץ שמכאיב ואין יוצא דם ניכר בו, דהיינו נדוי (רשב"ם ב"ב קנא.).

◆

תוספות רי"ד

אמר מר זוטרא משמיה דר"פ [הלכתא] א' בחייו וא' במותו י"ל כתובת בנין דכרין וכתובה נעשית מותר לחברתה פי' וכל שכן ב"ח דהוי מותר שאם מתו שתיהן בחייו ובאו הבנים של שתיהן ליטול אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן ויש על אביהן ב"ח שאם יגבה ב"ח ואלו (י"ל) [יטלו] כתובת אמן אין שם מותר דינר אמרי' שמה שגבה ב"ח הוא דירית במותר והוא ירושת אביהן שעל כל הבנים מוטל לפרוע חוב אביהן מממון אביהם והכי אמרי' בגמ' דאפילו מ"ד אין כתובה נעשה מותר לחברתה מודה הוא דבעל חובו נעשה מותר: **מתני'** מי שהיה נשוי ב' נשים ומתו ואח"כ מת הוא והיתומים מבקשים כתובת אמן ואין שם אלא כדי ב' כתובות חולקות בשוה הי' שם יתר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן. ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלין על הנכסים יותר דינר כדי שיטלו כ"א אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים בב"ד הי' נכסים בראוי אינן כבמוחזק רש"א אע"פ שיש שם נכסים שאין להם אחריות אינו כלום עד שיהיה שם נכסים שיש להם אחריות יתר על ב' כתובות דינר. פי' ומתו שתיהן בחייו וירשם הוא ואח"כ מת הוא היתומים מבקשים כתובת

תוספות רי"ד (המשך)

אמן כבנ"ד. וכגון שהיתה כתובה א' גדולה מחברתה ואין בכלן הנכסים שהניח בידן אלא כדי שתי הכתובות שלהן חולקות בשוה ירושת אביהן לפי הגולגולת כ"א חלקו כשאר ירושה דאורייתא כדאמרי' טעמא לעיל בפי' נערה דבמקום דמיעקרא ירושה דאורייתא לא תקינו רבנן ובטל שם תנאי בנ"ד. הי' שם יתר על ב' כתובות דינר א' דמקיימי' ביה ירושה דאורייתא אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואותו הדינר או אם יש שם יותר חולקין לפי הגולגולת ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יתר דינר אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בב"ד שמשעה שמת אביהן זכו שיתחלקו הנכסים בשוה כפי גולגלותם. היה שם נכסים בראוי שראוי ליפול להם ירושה מאבי אביהן אחרי מות אביהן ועם אותה הירושה יהיה שם מותר אינן כבמוחזק דבעי' שיהא מותר בנכסים בעת מות אביהן שהוחזק אביהן באותו מותר ור"ש סבר דאפי' מותר מטלטלי לא הוי מותר עד שיהא מותר דינר במקרקע דכי היכי דכתובת בנ"ד לא גביא ממטלטלי אלא ממקרקע אבל ת"ק סבר דבכל מידי דמקיימי ירושה דאורייתא אפי' מטלטלי הוי מותר ואין הל' כר"ש דיחיד ורבים הל' כרבים: ת"ר של זו אלף ושל זו ה' מאות. אם יש שם מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה: א) פי' אם בשעת מיתת אביהן הי' מרובים והי' שם מותר דינר קודם ששמאוהו ב"ד והוזלו ונתמעטו ועכשיו בשעת גבייתן אין שם מותר דינר כבר זכו יורשים המרובים ליטול כתובת אמן. מועטין ונתרבו מאי פי' אם בשעת מיתת אביהן לא היה שם מותר דינר וקודם שבאו לגבות ולשום בב"ד הוקרו ויש בהן מותר מאי ת"ש דנכסי דבי בר צרצור מועטין ונתרבו הוו אתו לקמי' דר"נ א"ל כשם שמרובין

א) אולי חסר כאן וצ"ל פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין פי' אם בשעת וכו'.